

ДОНБАСЬКА ДЕРЖАВНА МАШИНОБУДІВНА АКАДЕМІЯ
Факультет економіки та менеджменту
Кафедра філософії та соціально-політичних наук

Затверджую:
Декан факультету

проф. Є. В. Мироненко / /
«_3_» ____09____ 2024_ р.

Розглянуто і схвалено
на засіданні кафедри філософії та СПН
Протокол №1 від 3.09.2024р.

В. о. завідувача кафедри
доц. О.П. Кваша / /

**Робоча програма навчальної дисципліни
«ВИБОРЧЕ ПРАВО»**

Розробник: В. І. Мельченко, канд. юрид. наук

Краматорськ – Тернопіль 2024

І ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мова навчання: українська.

Статус дисципліни: дисципліна за вибором циклу професійної підготовки.

Передумови вивчення навчальної дисципліни (пререквізити): знання, набуті в результаті вивчення дисциплін «Правознавство», «Конституційне право». Отримані в результаті вивчення дисципліни знання використовуються в подальшому при дипломному проектуванні.

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Виборче право» є базові принципи, основні категорії, сучасні концепції, теоретичні положення і практичні методи управління основною (операційною) діяльністю підприємств, зокрема промислових.

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС: 4,5	Галузь знань <u>07 «Управління та адміністрування»</u> (шифр і назва)	Дисципліна циклу професійної підготовки
Модулів – 2	Спеціальність: <u>073 «Менеджмент»</u> (шифр і назва)	Рік підготовки: 4-й
Змістових тем – 9		Семестр
Загальна кількість годин – 135		7-й
Дисципліна Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4,0 самостійної роботи здобувача – 6,0		Лекції
		30 год.
	Практичні	
	15 год.	
	Самостійна робота	
	90 год.	
	Вид контролю: екзамен	
Курсова робота – не передбачено		

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна дисципліна «Виборче право» є однією із складових комплексної підготовки фахівців галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 052 «Політологія».

Мета дисципліни «Виборче право» - формування у студентів компетентності щодо базових принципів, основних категорій, сучасних концепцій, теоретичних положень і практичних методів управління основною діяльністю підприємств та умінь розроблення операційної стратегії, створення і використання галузевих операційних підсистем як основи забезпечення досягнення місії організації.

Завдання дисципліни:

- опанувати необхідними знаннями та практичними навичками у сфері виборчого права України;
- зрозуміти вплив факторів політичного, правового, соціально-економічного і культурного характеру на розвиток виборчого права України та його практичну реалізацію;
- вільно та швидко орієнтуватися у розгалуженій системі джерел виборчого права України;
- аналізувати акти виборчого законодавства України для їх практичного застосування у професійній діяльності або використання для реалізації власних виборчих прав;
- знати основні види порушень виборчого права в Україні та вміти використовувати різні форми щодо його захисту;
- виробити чіткий алгоритм юридичної кваліфікації в умовах конкретно поставленої практичної задачі

3. КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА ЗАПЛАНОВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Дисципліна «Виборче право» забезпечує набуття здобувачами вищої освіти **компетентностей**:

Компетентності відповідно до освітньо-професійної програм	
Загальні компетентності (ЗК)	Спеціальні (фахові) компетентності (СК)
ЗК6 - Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.	

Дисципліна «Виборче право» забезпечує набуття здобувачами вищої освіти наступних **програмних результатів навчання**:

<i>Програмні результати навчання відповідно до освітньо-професійної програми</i>
ПРН06. Знати свої права та обов'язки як члена демократичного суспільства та використовувати їх у професійній діяльності.

Результати навчання за дисципліною та теми, завдяки вивченню яких вони формуються:

Результати навчання		Перелік тем
P1	Здатність продемонструвати критичне осмислення лекційного та позалекційного матеріалу, передусім, норм законодавства, брати кваліфіковану участь у дискусії з наведенням аргументації	2, 5, 7, 8
P2	Здатність побудувати схеми набуття виборчої системи на формування демократичного устрою у сфері соціального забезпечення	4, 5, 7, 9
P3	Здатність навести методи адміністративно-правової відповідальності у сфері соціального забезпечення	4, 5
P4	Здатність оцінювати виконувані роботи, забезпечувати їх якість.	3, 6
P5	Здатність охарактеризувати виборчий округ як комплексний елемент виборчої системи	4

Співвідношення результатів навчання за дисципліною із програмними результатами навчання:

<i>Результати навчання за дисципліною</i>	<i>Програмні результати навчання</i>
	ПРН6
P 1	
P 2	+
P 3	+
P 4	
P 5	+

Співвідношення компетентностей із програмними результатами навчання

<i>Компетентності</i>	<i>Програмні результати навчання</i>
	ПРН3
ЗК6	+

Для досягнення результатів навчання за дисципліною (Р), підготовка здобувача спрямована на опанування:

знань:

– здатний продемонструвати знання і розуміння основних механізмів та процедур регулювання держаної соціальної політики на рівні суспільства та громади;;

– здатний продемонструвати знання і розуміння змісту, класифікувати види та ідентифікувати особливості інформаційного оформлення та контролю, а також здатність здійснювати роботу у соціальній сфері;

– здатний критично осмислювати лекційний та позалекційний навчальний матеріал; аргументувати на основі теоретичного матеріалу і нормативно-правових документів власну позицію щодо особливостей техніки операцій, комплекс дій фахівців соціальної роботи по забезпеченню відповідності окремих соціальних груп регулятивним вимогам законодавства України за кожним напрямом регулювання; вивчення основ соціальної сфери,;

– здатний самостійно аналізувати і оцінювати теоретичні підходи та нормативні вимоги щодо регулювання соціальної діяльності, відслідковувати та прогнозувати тенденції зміни у механізмах такого регулювання;.

умінь:

– здатний слідувати методичним підходам до вміння здійснювати соціальну експертизу, готувати рекомендації для прийняття управлінських рішень та соціального проектування;

– контролювати результати власних зусиль в навчальному процесі та коригувати (за допомогою викладача) ці зусилля для ліквідації пробілів у засвоєнні навчального матеріалу або формуванні навичок;

– набуття вмінь та здатності знаходити організаційно-управлінські рішення в нестандартних ситуаціях

– самостійно здійснювати пошук, систематизацію, викладення літературного матеріалу та нормативно-правових джерел, розробляти варіанти рішень щодо організації соціальної експертизи з урахуванням регулятивних вимог та звітувати про виконання індивідуальних завдань

– орієнтується на суспільну користь і повністю виключає будь-які варіанти матеріальної винагороди за прийняття рішення;

– здатний продемонструвати розуміння права в міжнародно правових актах;.

комунікацій:

– донесення до фахівців і нефахівців інформації, ідей, проблем, рішень та власного досвіду;

– здатність ефективно формувати цілі та пріоритети з позицій інтересів

сторін.

автономності та відповідальності:

- відповідальність за прийняття рішень у непередбачуваних умовах;
- відповідальність за власний професійний розвиток.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Обсяг у годинах				
	денна форма				
	усього	у тому числі			
л		пз	лаб	с.р	
Змістовий модуль 1 Загальні підходи до формування системи виборчого права.					
Тема 1. Поняття та види джерел виборчого права України	15	3	2	-	10
Тема 2. Особливості проведення виборів до органів місцевого самоврядування в Україні	15	3	2	-	10
Тема 3. Зміст та структура суб'єктивного виборчого права в Україні	14	3	1	-	10
Тема 4. Типи праворозуміння виборчої системи та її місце в структурі демократії	15	3	2	-	10
Тема 5. Виборча система: поняття, ознаки, системоутворюючі елементи.	14	3	1	-	10
УСЬОГО за модулем 1	73	15	8	-	50
Змістовий модуль 2 Організація виборчого права.					
Тема 6. Виборча система в міжнародно-правових актах та джерелах «м'якого права»	16	4	2	-	10
Тема 7. Вплив виборчої системи на формування демократичного устрою: конституційно-правовий аналіз	16	4	2	-	10
Тема 8. Характеристика виборчого округу як комплексного елементу виборчої системи	16	4	2	-	10
Тема 9. Структура виборчого бюлетеня в аспекті природи та міри вибору	14	3	1	-	10
УСЬОГО за модулем 2	62	15	7	-	40
УСЬОГО ГОДИН	135	30	15	-	90

Л – лекції, П (С) – практичні (семінарські) заняття, Лаб – лабораторні заняття, СРС – самостійна робота студентів.

5. ЗМІСТ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Загальні підходи до формування системи виборчого права

Тема 1 Поняття та види джерел виборчого права України

Визначення поняття та видів джерел виборчого права України

Загальні форми джерел права.

Класифікація джерел виборчого права України

Кодекси України, які є джерелами виборчого права

Порядок організації та проведення виборів в Україні

Тема 2 Особливості проведення виборів до органів місцевого самоврядування в Україні

Аналіз законодавства про місцеві вибори та практики проведення виборів до органів місцевого самоврядування в Україні

Види виборчої системи під час виборів до органів місцевого самоврядування

Проведення виборів міського голови

Мажоритарна виборча система

Недоліки обрання місцевих рад за пропорційною виборчою системою жорстких списків

Проведення виборів до органів місцевого самоврядування.

Розгалужена система територіальних виборчих комісій, які мають свій особливий статус, порядок формування, склад та повноваження.

Тема 3 Зміст та структура суб'єктивного виборчого права в Україні

Суб'єктивне виборче право в Україні.

Активне виборче право.

Міжнародний стандарт реалізації активного виборчого права

Підвиди суб'єктивного виборчого права

Пасивне виборче право

Коллективний спосіб реалізації пасивного виборчого права

Права громадян України, які володіють пасивним виборчим правом

Міжнародний стандарт реалізації пасивного виборчого права

Структура суб'єктивного виборчого права України

Тема 4 Типи праворозуміння виборчої системи та її місце в структурі демократії

Подолання недоліків демократичного режиму за допомогою різних виборчих систем або їх елементів.

Недоліки демократичного режиму.

Подолання за допомогою різних виборчих систем або їх елементів.

Диференціація розуміння виборчої системи.

Тема 5 Виборча система: поняття, ознаки, системоутворюючі елементи.

Єдність підходів до визначення елементного складу виборчої системи.

Аналіз категорії «виборча система» в системі права.

Змістовий модуль 2 Організація виборчого права.

Тема 6 Виборча система в міжнародно-правових актах та джерелах «м'якого права»

Тематичний аналіз статистики ЄСПЛ.

Принцип рівності виборчих прав.

Міжнародний пакт про громадянські та політичні права, обов'язок держав-учасниць.

Аналізу виборчої інженерії в міжнародно-правових актах та джерелах «м'якого права»

Вимоги та принципи у сфері виборчої інженерії

Тема 7. Вплив виборчої системи на формування демократичного устрою: конституційно-правовий аналіз

Властивість виборчої системи та окремих її елементів

Використання ординальних бюлетенів.

Вплив виборчих систем з використанням математичних методів.

Взаємозв'язок між застосуванням окремих виборчих систем та опосередкованими політико-правовими наслідками.

Аморфність впливу виборчої системи на демократичний устрій держави.

Критерії обрання виборчої системи.

Завдання, які повинна вирішувати виборча система.

Властивості виборчих систем.

Критеріїв конструювання виборчої системи.

Тема 8. Характеристика виборчого округу як комплексного елементу виборчої системи.

Ознаки виборчої системи. Арифметичні методи розподілу мандатів між кандидатами відповідно до поданих голосів.

Категорії «розмір виборчого округу».

Аналіз можливих способів кількісного розподілу розмірів виборчих округів.

Кодекс належної практики у виборчих справах щодо принципу рівності голосів.

Проблеми розподілу кордонів виборчих округів.

Тема 9. Структура виборчого бюлетеня в аспекті природи та міри вибору.

Елементи структури виборчого бюлетеня. Структура виборчого округу, а саме його магнітуда.

Кардиналістська та ординалістська теорії.

Характеристика методу Борда

Матриця порівнянь за «методом Кондорсе»

6. ТЕМИ ЛЕКЦІЙ

№ з/п	Назва теми	Обсяг у годинах
		Денна форма
1	2	3
1	Тема 1. Поняття та види джерел виборчого права України	4
2	Тема 2. Особливості проведення виборів до органів місцевого самоврядування в Україні	4
3	Тема 3. Зміст та структура суб'єктивного виборчого права в Україні	3
4	Тема 4. Типи праворозуміння виборчої системи та її місце в структурі демократії	3
5	Тема 5. Виборча система: поняття, ознаки, системоутворюючі елементи.	3
6	Тема 6. Виборча система в міжнародно-правових актах та джерелах «м'якого права»	3
7	Тема 7. Вплив виборчої системи на формування демократичного устрою: конституційно-правовий аналіз	4
8	Тема 8. Характеристика виборчого округу як комплексного елементу виборчої системи.	3
9	Тема 9. Структура виборчого бюлетеня в аспекті природи та міри вибору.	3
Всього годин		30

7. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Тема заняття	Обсяг у годинах
		Денна форма
1.	Тема 1 Поняття та основні підходи щодо розуміння виборчого права України	2
2.	Тема 2 Виборче право як підгалузь конституційного права України	2
3.	Тема 3 Суб'єкти виборчого права України	2
4.	Теми 4 Конституційно-правові засади проведення виборів в Україні	1
5.	Тема 5 Генезис конституційно-правового утвердження виборів в Україні	2
6.	Тема 6 Поняття та система принципів виборчого права України	1
7.	Тема 7 Конституційно-правові засади діяльності виборчих комісій в Україні	1
8.	Тема 8. Конституційно-правові засади виборчого процесу в Україні	2
9.	Тема 9 Конституційно-правові засади застосування виборчої системи в Україні	2
Всього годин		15

8. САМОСТІЙНА РОБОТА

№ з/п	Назва теми	Обсяг у годинах
		Денна форма
1	2	3
1	Тема 1. Основні тенденції у розвитку виборчого законодавства України	7
2	Тема 2. Проблеми та перспективи прийняття Виборчого кодексу України	7
3	Тема 3. Засоби забезпечення відповідального ставлення при реалізації пасивного виборчого права	7
4	Тема 4. Реалізація виборчого права внутрішньо переміщеними особами в Україні	7
5	Тема 5. Міжнародне та іноземне спостереження за проведенням виборів в Україні	7
6	Тема 6. Генезис конституційно-правового утвердження виборів в Україні	7

7	Тема 7. Поняття та система принципів виборчого права України	7
8	Тема 8 Дотримання принципів виборчого права при проведенні виборів в Україні	7
9	Тема 9. Маніпулятивні виборчі технології, які використовуються в Україні	7
10	Тема 10. Юридична відповідальність за порушення виборчого права в Україні	7
11	Тема 11. Порядок формування та повноваження окружних виборчих комісій в Україні	7
12	Тема 12. Порядок формування та повноваження дільничних виборчих комісій в Україні	6
13	Тема 13. Територіальна організація виборчого процесу при проведенні виборів в Україні	7
Всього годин		90

9. ПИТАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ

Для опанування матеріалу дисципліни «Виборче право» окрім лекційних, практичних (семінарських) занять, тобто аудиторної роботи, значну увагу необхідно приділяти самостійній роботі.

Основні види самостійної роботи студента:

1. Вивчення додаткової літератури.
2. Робота з довідковими матеріалами.
3. Підготовка до практичних (семінарських) занять.
4. Підготовка до проміжного й підсумкового контролю.
5. Виконання самостійного завдання.
6. Виконання індивідуальних завдань.

Контроль систематичного виконання самостійної роботи

Оцінювання проводять за такими критеріями:

1) розуміння, ступінь засвоєння теорії і методології проблем, що розглядаються;

2) ступінь засвоєння матеріалу дисципліни;

3) ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядають;

4) уміння поєднувати теорію з практикою при розгляді виборчих ситуацій, вирішенні завдань, проведенні розрахунків при виконанні завдань, винесених для самостійного опрацювання, і завдань, винесених на розгляд в аудиторії;

5) логіка, структура, стиль викладання матеріалу в письмових роботах і при виступах в аудиторії, вміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації і робити висновки.

Самостійна робота студентів контролюється протягом семестру. При оцінюванні практичних завдань і самостійної роботи увагу приділяють також їх якості і самостійності, своєчасності здачі виконаних завдань викладачу (згідно з графіком навчального процесу). Якщо якась із вимог не буде виконана, то оцінка буде знижена.

Самостійна робота оцінюється за такими критеріями:

- 1) самостійність виконання;
- 2) логічність і послідовність викладання матеріалу;
- 3) повнота розкриття теми;
- 4) використання й аналіз додаткових літературних джерел;
- 5) наявність конкретних пропозицій;
- 6) якість оформлення.

Питання до самостійного опрацювання

1. Норми виборчого права України
2. Суб'єктивне виборче право України
3. Предмет та метод виборчого права України
4. Поняття джерел виборчого права України.
5. Види джерел виборчого права України
6. Основні тенденції у розвитку виборчозаконодавства України
7. Проблеми та перспективи прийняття Виборчого кодексу України
8. Міжнародні джерела з виборчого права
9. Виборчі цензи та їх види в Україні
10. Засоби забезпечення відповідального ставлення при реалізації пасивного виборчого права
11. Поняття суб'єкта виборчого права України
12. Основні суб'єкти виборчого права України
13. Реалізація виборчого права внутрішньо переміщеними особами в Україні
14. Участь іноземців у проведенні виборів в Україні
15. Міжнародне та іноземне спостереження за проведенням виборів в Україні
16. Поняття виборів та їх функції
17. Види виборів в Україні
18. Гарантії проведення виборів в Україні.
19. Фінансування виборів в Україні
20. Генезис конституційно-правового утворення виборів в Україні
21. Хронологія проведення виборів у сучасній Україні
22. Поняття та система принципів виборчого права України

10. КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Поняття та основні підходи розуміння виборчого права.
2. Предмет та метод виборчого права.
3. Норми виборчого права: поняття, особливості та види.
4. Конституційно-правові відносини у сфері виборчого права: поняття та характерні ознаки.
5. Конституційно-правовий інститут виборів: поняття та система.
6. Доктринальні підходи до класифікації виборів. Функції виборів.
7. Поняття та сутнісні риси принципів виборчого права.
8. Місце та значення виборчого права у системі національного права.
9. Виборче право як складова частина науки конституційного права.
10. Поняття та ознаки джерел виборчого права.
11. Джерела виборчого права України.
12. Основні тенденції та перспективи розвитку виборчого законодавства України.
13. Поняття та функціональні характеристики виборчого процесу.
14. Джерела природного та позитивного виборчого права.
15. Загальні засади організації виборчого процесу.
16. Способи призначення виборів.
17. Поняття та класифікація виборчих округів.
18. Виборча дільниця як первинна ланка виборчої інфраструктури.
19. Порядок створення та функціонування виборчих органів.
20. Особливості конституційно-правового статусу виборчих органів та інших органів публічної влади.
21. Класифікація виборчих комісій.
22. Особливості конституційно-правового статусу Центральної виборчої комісії в Україні.
23. Реєстрація виборців: поняття та особливості складання виборчих списків. Способи висування кандидатів.

24. Правові основи проведення передвиборчої агітації: міжнародно-правові стандарти.
25. Форми та принципи проведення передвиборчої агітації.
26. Процедура голосування та різновиди і структура виборчих бюлетенів.
27. Підрахунок голосів та встановлення результатів виборів.
28. Виборча формула, легальний бар'єр та інші операції алгоритму розподілу операнд.
29. Джерела, порядок та суб'єкти фінансування виборів.
30. Поняття та структурні елементи виборчого фонду.
31. Етимологія поняття «виборчі технології».
32. Виборчі технології як різновид політичних технологій.
33. Виборчі технології та політичний маркетинг.
34. Загальна характеристика маніпулятивних виборчих технологій.
35. Специфіка сегментування та фактори впливу на політичний ринок.
36. Специфіка застосування маніпулятивних технологій у засобах масової інформації.
37. Види маніпулятивних виборчих технологій під час підготовки та проведення виборів в Україні.
38. Особливості протидії маніпулятивним виборчим технологіям.
39. Етимологія поняття, зміст та характерні ознаки виборчої інженерії.
40. Методи виборчої інженерії.
41. Теоретико-методологічні засади виборчої інженерії в Україні.
42. Конституційно-правове забезпечення та перспективи вдосконалення виборчої інженерії в Україні.
43. Поняття та ознаки суб'єктів виборчого процесу.
44. Конституційно-правові засади діяльності суб'єктів виборчого процесу.
45. Класифікація суб'єктів виборчого процесу.

46. Виборчі цензи.
47. Виборча застава.
48. Особливості реалізації виборчого права внутрішньо переміщеними особами в Україні.
49. Специфіка правового статусу міжнародних та іноземних офіційних спостерігачів в Україні.
50. Гарантії діяльності суб'єктів виборчого процесу: поняття та система.
51. Поняття, ознаки та різновиди відповідальності суб'єктів виборчого процесу.
52. Політична культура суб'єктів виборчого процесу.
53. Поняття, змістовна характеристика та системоутворюючі елементи виборчої системи.
54. Виборча система у актах міжнародного рівня та джерелах «м'якого» права.
55. .
56. Мажоритарні виборчі системи: поняття, специфіка застосування та класифікація.
57. Пропорційні виборчі системи: переваги та недоліки.
58. Методи розподілу мандатів з допомогою виборчої квоти.
59. Методи дільників для розподілу мандатів.
60. Пропорційні системи закритих і відкритих списків.
61. Багаторівневі пропорційні системи.
62. Змішана виборча система як результат комбінування (об'єднання) мажоритарної та пропорційної систем.
63. Симетричні та асиметричні змішані виборчі системи.
64. Модифіковані (напівпропорційні) виборчі системи: поняття та ознаки.
65. Напівпропорційна виборча система з преференційним голосуванням.

66. Система кумулятивного вотуму.
67. Система єдиного перехідного (непередаваного) голосу.
68. Особливості застосування та визначення результатів голосування за системою єдиного переданого голосу.
69. Особливості правового голосу.
70. Конституційно-правові вимоги до кандидата на посаду президента за законодавством зарубіжних держав.
71. Класифікація виборів президента: прямі, непрямі та багатоступеневі вибори президента.
72. Поняття та предмет референдуму.
73. Класифікація референдумів.
74. Принципи проведення та правові акти референдумів.
75. Загальна характеристика референтного процесу в Україні.
76. Органи, що забезпечують проведення референдумів в Україні
77. Порядок проведення всеукраїнського референдуму.
78. Організація та особливості проведення місцевих референдумів в Україні.
79. Гарантії референтного процесу в Україні.
80. Поняття та види виборчого процесу в Україні.
81. Виборчий процес при проведенні виборів Президента України.
82. Виборчий процес при проведенні виборів народних депутатів України.
83. Виборчий процес при проведенні місцевих виборів в Україні.
84. Поняття та загальна характеристика виборчого спору.
85. Категорії виборчих спорів та строки їх вирішення.
86. Юридична відповідальність за порушення виборчого права.
87. Особливості судового захисту виборчих прав громадян.
88. Специфіка виконання судових рішень у справах щодо виборчих спорів.

89. Позасудовий захист виборчих прав.

90. Міжнародний захист виборчих прав.

11. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Протягом семестру здобувачі вищої освіти денної форми навчання паралельно з аудиторними лекційними і практичними заняттями виконують індивідуальні завдання за означеними у таблиці 11.1 темами:

Таблиця 11.1

Теми та види індивідуальних завдань

№ з/п	Назва теми або тем, з яких виконується індивідуальне завдання	Назва і вид індивідуального завдання
1	Тема 3. Засоби забезпечення відповідального ставлення при реалізації пасивного виборчого права	Засоби забезпечення відповідального ставлення при реалізації пасивного виборчого права
2	Тема 6. Генезис конституційно-правового утвердження виборів в Україні	Виборчі цензи та їх види в Україні
3	Тема 7. Поняття та система принципів виборчого права України	Поняття та система принципів виборчого права України

12. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

(«Положення про організацію освітнього процесу в ДДМА», затверджено Вченою радою ДДМА 26.09.2019 р. протокол №2; «Положення про навчальний дистанційний курс і організацію навчального процесу за заочною (заочно-дистанційною) формою в системі Moodle DDMA у ДДМА», затверджено Вченою радою ДДМА 23.06.2017 р. протокол №6).

В процесі вивчення дисципліни використовуються наступні методи навчання:

МН 1 - пояснювально-ілюстративні, репродуктивні, проблемного викладу, частково-пошукові, дослідницькі методи, методи організації і здійснення навчально-пізнавальної діяльності (*пояснення, розповідь, лекція, бесіда, робота з підручником; ілюстрування, демонстрування, практичні і дослідні роботи*);

МН 2 - методи стимулювання навчальної діяльності (*навчальна дискусія, забезпечення успіху в навчанні, створення ситуації інтересу у процесі викладення, створення ситуації новизни, опора на життєвий досвід студента; стимулювання обов'язку і відповідальності в навчанні*);

МН 3 - методи контролю і самоконтролю у навчанні (*усний, письмовий, тестовий, графічний, програмований, самоконтроль і самооцінка*);

МН 4 - практичні методи навчання (*практичні роботи*);

МН 5 - самостійна робота з вивченням оприлюднених у системі Moodle електронних матеріалів з можливістю проведення консультацій.

МН 6 - виконання індивідуальних домашніх завдань.

13. МЕТОДИ, КРИТЕРІЇ ТА ЗАСОБИ ОЦІНЮВАННЯ ОЦІНЮВАННЯ

(«Положення про організацію освітнього процесу в ДДМА», затверджено Вченою радою ДДМА 26.09.2019 р. протокол №2; «Положення про навчальний дистанційний курс і організацію навчального процесу за заочною (заочно-дистанційною) формою в системі Moodle DDMA у ДДМА», затверджено Вченою радою ДДМА 23.06.2017 р. протокол №6).

В процесі вивчення дисципліни використовуються наступні методи оцінювання:

МО 1. Попереднє (вхідне) оцінювання знань (письмовий метод або тестування).

МО 2. Поточне оцінювання (письмовий метод або тестування на лекційних та практичних заняттях та/або у системі Moodle, виконання модульних контрольних робіт, виконання індивідуальних завдань, зокрема розрахунково-аналітичних завдань, рефератів, презентацій).

МО 3. Тематичне або періодичне оцінювання (письмовий метод на лекційних та практичних заняттях, усне опитування або тестування на практичних заняттях та/або у системі Moodle).

МО 5. Підсумкове (семестрове) оцінювання, зокрема: залік (письмовий метод або тестування, зокрема у системі Moodle).

Передбачається використання модульно-рейтингової системи оцінювання знань. Основною формою контролю знань здобувачів в кредитно-модульній системі є складання здобувачами всіх запланованих модулів. Формою контролю є накопичувальна система. Складання модуля передбачає виконання здобувачем комплексу заходів, передбачених семестровим графіком навчального процесу та контролю знань здобувачів, затверджених деканом факультету.

Графік освітнього процесу та оцінювання знань з дисципліни для денної форми навчання.

Вид навчальних занять та контролю	Розподіл між навчальними тижнями															Вид підсумкового семестрового контролю
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	
Лекції	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	ЕКЗАМЕН
Практ. заняття		2		2		2		2		2		2		2		
Сам. робота	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	
Консультації										Конс					Конс	
Поточний контроль	ВК УО	УО	УОП 3	УО ПЗ	ПЗ	УО ПЗ	УО	ПЗ	ПЗ		ПЗ	УО ПЗ	УО ПЗ	УО ПЗ	ПЗ	
Модулі	●—————				М1	—————●				●—————				М2	●	
Контроль по модулю №1										КР1						
Контроль по модулю №2																
Контроль самостійної роботи									ЗСР					ЗСР		

ВК – вхідний контроль; УО – поточне усне опитування; КР– письмова контрольна робота; ЗСР – захист самостійної роботи (инд.завд.);
Конс. – консультація; К – колоквіум.

**Система оцінювання знань здобувачів у навчальному семестрі
для денної форми навчання**

СИСТЕМА ОЦІНКИ					
Склад модулів		Сума балів	ECST	Оцінка	Рівень компетентності
Форми та методи контролю	Рейтингова оцінка, бали	90 - 100	A	відмінно	Високий Повністю забезпечує вимоги до знань, умінь і навичок, що викладені в робочій програмі ти. Власні пропозиції студента в оцінках і вирішенні практичних задач підвищує його використання знань, які він отримав при вивченні інших дисциплін, а також знання, які самостійному поглибленому вивченні питань, що відносяться до дисципліни, яка
Усне опитування на семінарських заняттях або тестування за темами	10*1=10	81 - 89	B	добре	Достатній Забезпечує студенту самостійне вирішення основних практичних задач в умовах, коли вихідні дані в них змінюються порівняно з прикладами, що розглянуті при вивченні дисципліни
Виконання індивідуального завдання	10*3=30	75 - 80	C		Достатній Конкретний рівень, за вивченим матеріалом робочої програми дисципліни. Додаткові питання про можливість використання теоретичних положень для практичного використання викликають утруднення.
Рішення задач / практичне заняття (участь)	13*3=39	65 - 74	D	задовільно	Середній Забезпечує достатньо надійний рівень відтворення основних положень дисципліни
		55 - 64	E		Середній Є мінімально допустимим у всіх складових навчальної програми з дисципліни
Модульна контрольна робота № 1,2	10*2	30 - 54	FX	незадовільно	Низький Не забезпечує практичної реалізації задач, що формуються при вивченні дисципліни
		0 - 29	F		Незадовільний Студент не підготовлений до самостійного вирішення задач, які окреслює мета та завдання дисципліни
Підсумкова атестація	100				

З метою формування та реалізації індивідуальної траєкторії навчання здобувача визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті, здійснюється шляхом оцінювання в межах певного контрольного заходу у відповідності до Положення про порядок визнання в Донбаській державній машинобудівній академії результатів навчання, отриманих у неформальній освіті.

14. МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Комп'ютери с програмним забезпеченням для виконання практичних робіт: HohlBuilder, GoogleCharts, Vizualize-онлайн сервіси для створення інфографіки; Microsoft PowerPoint – візуалізація даних; Microsoft Power BI – аналітика та візуалізація даних.

Мультимедійний проектор, маркерна дошка і екран;
Система дистанційного навчання і контролю Moodle –

15. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

1. Виборчий кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2020. № 7. № 8. № 9. Ст.48.
2. Конституція України від 28 червня 1996 року. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
3. Європейська хартія місцевого самоврядування. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_036
4. Про вибори народних депутатів України: Закон України від 17 листопада 2011 року № 4061-VI . Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4061-17>
5. Про вибори Президента України: Закон України від 5 березня 1999 р. № 474-XIV. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/474-14> (втратив чинність).
6. Про всеукраїнський референдум: Закон України від 3 листопада 2013 року. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5475-17> (визнано неконституційним згідно з рішенням Конституційного Суду від 26.04.2018).
7. Про всеукраїнський та місцеві референдуми: Закон України від 03 липня 1991 року № 1286-XII. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1286-12> (втратив чинність).
8. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>
9. Про місцеві вибори: Закон України від 14 липня 2015 р. №595-VIII. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/595-19>
10. Про Центральну виборчу комісію: Закон України від 30 червня 2004 року № 1932-IV. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1932-15>
11. Про державний реєстр виборців: Закон України від 22 лютого 2007 року № 698-V. Відомості Верховної Ради України. 2007. № 20. Ст. 282.
12. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 1950 року: ратифікована Законом України 17 липня 1997 року № 475/97-ВР

разом з першим протоколом та протоколами № 2, 4, 7 та 11. Відомості Верховної Ради України. 1997. № 40. Ст. 263.

13. Рішення Європейського суду з прав людини від 7 лютого го 2008 року у справі «Ковач проти України». Офіційний вісник України. 2009. № 82. Ст. 2802.

14. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права, прийнятий 16.12.1966 (ратифіковано Указом Президії Верховної Ради Української РСР №2148-VIII від 19.10.73) набув чинності, у тому числі для України, 23 березня 1976 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043

15. Конвенція про політичні права жінок, прийнята 20.12.1952 (вступила у дію 07.07.1954), Організація Об'єднаних Націй Набрання чинності від 07.07.1954. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_156

16. Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації від 25.12.1965 Генеральною Асамблеєю ООН (ратифікована Указом Президії Верховної Ради Української РСР від 21.01.1969). Дата набуття чинності: 04.01.69 р., для України - 07.04.69 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_105/print

17. Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації жінок, 18.12.1979 Організація Об'єднаних Націй, набрання чинності – 03.09.1981; {додатково Факультативний протокол від 06.10.99} ратифіковано 24.12.1980 із застереженням, зробленим при підписанні URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_207/print

18. Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод (ЄКПЛ) від 04.11.1950. Дата ратифікації Україною: 17.07.1997 Дата набрання чинності для України: 11.09.1997 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004

19. Перший Протокол до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (20.03.1952) зі змінами, внесеними Протоколом №11. Протокол ратифіковано Законом України № 475/97-ВР URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_535

20. Протокол №12 до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (ETS N 177). Протокол ратифіковано Законом України № 3435-IV від 09.02.2006 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_537/print

21. Документ Копенгагенської наради Конференції з людського виміру НБСЄ, прийнятий 29.06.1990 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_082/sp:max25

22. Резолюція ПАРЕ «Про ліквідацію обмежень на право голосу» від 25.06.2005 URL: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTMLLEN.asp?fileid=17364&lang=en#>

23. Рекомендація R(99)15 КМ РЄ державам-членам «Про висвітленням в засобах масової інформації виборчих кампаній», ухвалено на 678-му засіданні заступників міністрів від 09.09.1999 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_726

24. Декларація критеріїв вільних та справедливих виборів Міжпарламентського Союзу URL: <http://www.ipu.org/cnl-e/154-free.htm>
25. Нестерович В.Ф. Поняття та види джерел виборчого права України. Експерт: парадигми юридичних наук і державного управління. 2019. С. 39-58.
26. Нестерович В.Ф. Виборче право України: Підручник. Київ. Видавництво Ліра-К. 2017. 504 с.
27. Корнієнко В. Активне виборче право на місцевих виборах в Україні. Юридичний вісник. 2019. № 1. С. 134-139. 48. Заворотченко Т. М. Конституційно-правові основи використання зарубіжного досвіду при охороні і захисті виборчих прав громадян. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2019. № 3. С. 24-27.
28. Гудзь Л.В. Гарантування виборчих прав громадян у контексті гуманізації конституційного законодавства України. Матеріали Норвезько-української конференції, присвяченої діяльності Ф. Нансена в Україні у 1921–1922 роках. (Харків, 10–11 жовт. 2019 р.). Харків. нац. ун-т ім. В.Н. Каразіна; Посольство Норвегії в Україні. 2019. URL: <http://dspace.univer.kharkov.ua/handle/123456789/15046>
29. Мохончук Б.С. Виборча система України як конституційно-правовий інститут: дис. здоб. наук. ступ. канд. юрид. наук. 12.00.02. – конституційне право; муніципальне право. Харків. 2017. 216 с.
30. Мохончук Б. С. Конституційний контроль за процесом виборчої інженерії: порівняльно-правовий аспект. Право і суспільство. Дніпро. 2017. № 2. С. 26-32.
31. Мохончук Б. С. Вплив норм «м'якого права» на формування демократичної виборчої системи. Форум права: електрон. наук. фахове вид. 2017. № 1. С. 127-135. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2017_1_24
32. Мохончук Б. С. Легальний бар'єр як факультативний елемент виборчої системи. Пріоритети розвитку юридичних наук у XXI столітті: матеріали 8 міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, Україна, 7-8 квітня 2017 року). Одеса: ГО «Причорноморська фундація права», 2017. С. 22-25.
33. Мохончук Б. С. Реформування виборчої системи по виборам до місцевих рад у контексті децентралізації публічної влади. Від громадянського суспільства – до правової держави: тези доповідей XIII Міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 21 квітня 2017 року). Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2017. С. 262-265.
34. І. Верба, О. Губська, І. Кушнір, Б. Мохончук, Н. Писаренко, П. Романюк, Л. Трофімова – Вибори Президента України 2019: посібник для суддів. Київ : «AKGroup». 2019. 212 с.

1. Боняк В.О. Завгородній В.А. Самотуга А.В., Філянiна Л.А. Конституційне право України: навч. посiбник. 2-е вид., перероб. i доп. Днiпро : Днiпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. 293 с.
2. Колодiй А. М. Методологiчнi проблеми оновлення конституційного права України : дис. Сучасна правова освiта: матерiали VII Мiжнародної науковопрактичної конференцiї, Киiв, Нацiональний авiацiйний унiверситет, 23 лютого 2018 р. Тернопiль: «Вектор». 2018. С.67-69.
3. Конституційне право України. Пiдручник. Авторський колектив. 8-е видання перероблене та доповнене. Ужгород. Гельветика. 2018. 410 с.
4. Конституційне право України. Пiдручник. Авторський колектив. 9-е видання перероблене та доповнене. Ужгород. Гельветика. 2018. 462 с.
5. Конституційне право України: навч. посiб. / Ю. О. Фрицький; Відкр. мiжнар. ун-т розвитку людини «Україна», Ін-т права та суспiл. вiдносин. Киiв: Унiверситет «Україна», 2018. 220 с.
6. Конституційне право України: пiдручник / [Алмашi I. М. та iн.; уклад.: Коцкулич В. В., Джуган В. В.]; ДВНЗ «Ужгород. нац. ун-т», юрид. ф-т, каф. конституц. права та порiвнял. правознавства. 8-е вид., перероб. та допов. Ужгород: Гельветика, 2018. 409 с.
7. Конституційне право України: прагматичний курс: навч. посiб. / за заг. ред. М. В. Афанасьєвої, А. А. Єзерова; тех. ред. Ю. Д. Батан. Одеса: Юридична лiтература, 2017. 256 с.
8. Права людини в нацiональному та європейському контекстах: пiдручник / Н.І. Петрецька, Ю.М. Бисага, Д.М. Белов та iн.; за заг. ред. Н. І. Петрецької, Ю. М. Бисаги. Видавничий дiм «Гельветика».Ужгород, 2018. 482 с.
9. Совгиря О. В., Шуклiна Н. Г. Конституційне право України. Повний курс: навч. посiб. Киiв: Юрiнком Інтер, 2018. 556 с.
10. Фаловська I.М., Бисага Ю.М., Бисага Ю.Ю., Коцкулич В.В. Конституційний принцип рiвностi: правозастосовчi аспекти: монографiя. Ужгород: Видавничий дiм «Гельветика», 2018. 204 с.
11. Право обирати i бути обраним в краiнах ЄС: суб'єкти, умови i механiзми реалiзацiї. URL: http://www.parlament.org.ua/docs/files/8/1150892449_ans.pdf

Інформаційні ресурси

1. <http://www.portal.rada.gov.ua> – офіційний веб-сайт Верховної Ради України.
2. <http://www.president.gov.ua> – офіційний веб-сайт Президента України.
3. <http://www.kmu.gov.ua> – офіційний веб-сайт Кабінету Міністрів України.
4. <http://www.court.gov.ua> – офіційний веб портал судової влади в Україні.

5. <https://supreme.court.gov.ua> – офіційний веб-сайт Верховного суду України.
6. <http://www.ccu.gov.ua/> – офіційний веб-сайт Конституційного Суду України.
7. <http://www.reyestr.court.gov.ua> – єдиний реєстр судових рішень в Україні.
8. <http://www.nbu.gov.ua> – Національної бібліотеки України ім. В.І.Вернадського.
9. <http://www.catalogue.nplu.org> – Національна парламентська бібліотека України.
10. <http://pravo.biz.ua/> – юридична бібліотека.
11. <http://www.lawyersunion.org.ua> – Союз юристів України - Всеукраїнське громадське об'єднання.
11. <http://www.nau.kiev.ua/> – Правові системи НаУ.
12. <http://www.razumkov.org.ua> – Центр Разумкова.